

A digitális könyvtári szolgáltatás új lehetőségei az olvasási képességet érintő fogyatékossgal élők számára

Az OSZK és a Könyvtári Intézet ajánlása a Marrákesi szerződés átültetésével kapcsolatos könyvtári feladatok ellátásával kapcsolatban

A szerzői jogi szabályozás egyik legfontosabb célja, hogy egysúlyt teremtsen a kreatív gazdaság alapjait jelentő *alkotói érdekek* és az információhoz és kulturális javakhoz való hozzáféréshez fűződő társadalmi érdekek között. Ebből következően a törvény *kivételeket* fogalmaz meg, illetve *korlátozásokat* vezet be a szerzőnek a mű felhasználásának engedélyezésére vonatkozó kizárólagos jogával kapcsolatban. E korlátozásokat és kivételeket nemzetközi szerződések, uniós irányelvek határozzák meg.

Az olvasási képességet érintő fogyatékossgal élő személyeknek kíván kedvezni az a 2017 szeptemberében megjelent EU-s rendelet, amely az úgynevezett Marrákesi szerződés átültetéséről szól. A rendeletet ismertető hivatalos összefoglaló szerint:

„A rendelet szabályokat határoz meg arra vonatkozóan, hogy egyes művek vagy más teljesítmények hozzáférhető formátumú példányait hogyan osztják meg az EU és a Marrákesi szerződésben részes nem EU-országok között a vakok, látáskárosultak és nyomtatott szöveget egyéb okból használni képtelen személyek érdekét szolgálva, és anélkül, hogy a szerzői jogi jogosult engedélyére szükség lenne.”

Az átültetésről gondoskodó törvénynek köszönhetően új szabad felhasználási esetek kerültek be a szerzői jogi törvényünkbe. Kifejtve:

„41. § (1) A mű nem üzletszerű felhasználása a szabad felhasználás körébe tartozik, ha az kizárólag fogyatékossgal élő személyek javára, fogyatékossgal közvetlen összefüggésben történik, és nem haladja meg a fogyatékossgal által indokolt mértéket.

(1a) Az (1) bekezdés szerinti szabad felhasználásnak minősül különösen:

a) a mű hozzáférhető formátumú példányának az olvasási képességet érintő fogyatékossgal élő kedvezményezett személy kizárólagos használatára történő előállítás, akár a kedvezményezett személy, akár valamely, az ilyen személy nevében eljáró személy vagy jogosított szervezet által, feltéve, hogy a hozzáférhető formátumú példány alapjául szolgáló műhöz a hozzáférhető formátumú példány előállítója jogszerűen jutott hozzá;

b) a jogosított szervezet által az olvasási képességet érintő fogyatékossgal élő kedvezményezett személyek vagy más jogosított szervezetek számára hozzáférhető formátumú példányok terjesztése és nyilvánossághoz közvetítése, ideértve az oly módon történő hozzáférhetővé tétel is, amikor a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választják meg.

(1b) A Magyarországon letelepedett jogosított szervezet az (1a) bekezdés b) pontjában meghatározott tevékenységet az Európai Unió bármely tagállamában letelepedett jogosított szervezet vagy az olvasási képességet érintő fogyatékossgal élő kedvezményezett személy számára szabadon végezheti.

(1c) A Magyarországon letelepedett jogosított szervezet és az olvasási képességet érintő fogyatékossgal élő kedvezményezett személy a hozzáférhető formátumú példányt az Európai Unió más tagállamában letelepedett jogosított szervezettől szabadon megszerezheti.

(1d) Az (1a)-(1c) bekezdésben meghatározott szabad felhasználás körében bármely nyilvánosságra hozott, írott vagy egyéb jelrendszer formájában rögzített [18. § (1) bekezdés a) pontja és (2) bekezdése] mű felhasználható annak illusztrációival együtt, ideértve ezek digitális és hanganyagga alakított változatait is.”

A szabad felhasználás részletes szabályait külön kormányrendelet határozza meg, amely kitér a *hozzáférhető formátumú példány*, a *jogosított szervezet* és az *olvasási képességet érintő fogyatékossgal élő személy* fogalmára, valamint rendelkezik egy nyilvántartás felállításáról és vezetéséről az említett szervezetekről és az általuk előállított hozzáférhető formátumú művekről és más kapcsolódó jogi teljesítményekről.

Az OSZK a Könyvtári Intézettel és az ELTE Egyetemi Könyvtárral együtt közös ajánlást dolgozott ki a témával kapcsolatban az érdeklét könyvtárak számára.

Az ajánlás az alábbi linken érhető el: <https://www.ki.oszk.hu/dokumentumtar/az-oszk-konyvtari-intezet-es-az-elte-egyetemi-konyvtar-kozos-ajanlasi-marrakesi>.